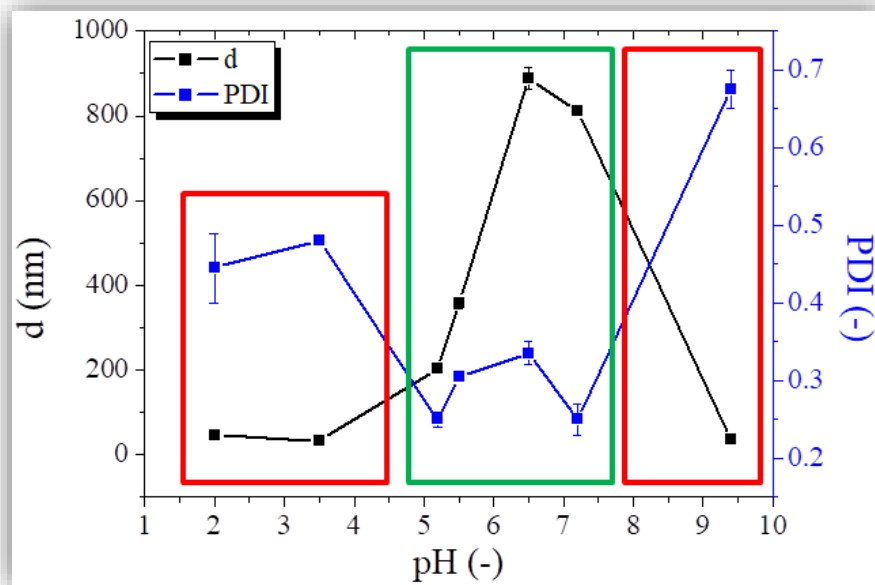

Beszámoló az Állami Eötvös Ösztöndíjasként végzett
Újtípusú biodegradábilis poli(aminosav) alapú polielektrolit
komplexek alkalmazása endoszomális hatóanyagszállításban
pályázatokról

Állami Eötvös ösztöndíjas munkámat 2021. április 1. és augusztus 31. között Prof. Anna Salvatival együttműködve (University of Groningen, Faculty of Science and Engineering, Nanomedicine & Drug Targeting — Groningen Research Institute of Pharmacy) végeztem. A Covid-19 járvány miatt a University of Groningen nem tudott személyesen fogadni, így a munkát táveggyüttműködés keretein belül valósítottuk meg. Ennek során havonta 2 alkalommal videóhívás keretein belül konzultáltunk az eredményekről és a további kísérletekről.

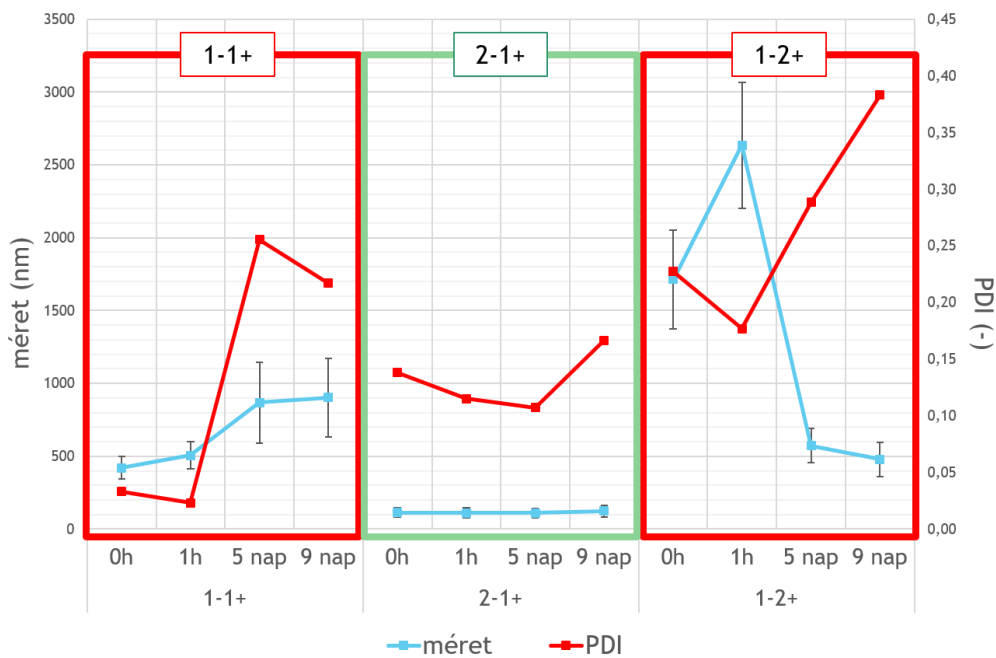
Mivel a kísérleteket a Semmelweis Egyetemen végeztem, ezért a munkatervben ismertetett *in vitro* sejtes kísérleteket nem állt módomban elvégezni. Emellett a munkatervben említett hatóanyag (doxorubicin) beszerzése nehézségekbe ütközött, így nem volt lehetőségem polielektrolit-doxorubicin konjugátumok szintézisére. A munka során főként a polielektrolit komplexek (PEC-ek) stabilitásának növelésével foglalkoztam, illetve a munkatervben megjelölthöz képest más sejtvonalat (155BR Human Fibroblast) alkalmazva vizsgáltam a PEC-ek előállításához használt polielektrolitok hatását a sejtek életképességére. Célom volt újtípusú polielektrolitok szintézise (negatív töltésű poliaszparaginsav (PASP) és pozitív töltésű polikation (PSI-DMAP)), amelyek alkalmazhatóak lehetnek a PEC-ek stabilitásának növelésére, valamint a polielektrolit arány hatásának a vizsgálata a PEC-ek stabilitására.

Előzetes eredményeink azt mutatták, hogy a poli(aszpartamid) alapú PEC-ek szintéziséhez a 5-8 pH tartomány a legkedvezőbb (1. ábra). Ebben a pH tartományban mind a polikation, mind pedig a polianion megfelelő töltéserőséggel rendelkezik ahhoz, hogy a két polielektrolit oldat összekeverésével nanométeres tartományba eső PEC-ek alakuljanak ki.

1.ábra: PEC-ek átlagos méretének (d) és polidiszperzitási indexének (PDI) változása a reakcióközeg pH-jának függvényében

Ezek alapján pH 5-ös közeget alkalmazva kapjuk a legkisebb méretű és legszűkebb méreteloszlással rendelkező részecskéket. Éppen ezért a polianion/polikation arány változtatásának hatását a részecskék méretére és zeta potenciál értékére pH 5-ös körülmények között végeztem el (2. ábra és 1. táblázat).

2.ábra: PEC-ek méretének és PDI-jének függése az ellentétes töltésű polimerek molarányától az előállításuk után különböző időpontokban

A 2. ábrán bemutatott eredmények alapján elmondható, hogy kialakult PEC-ek mérete nagymértékben függ az ellentétes töltésű polielektrolitok molarányától. Amennyiben két mól polianiont keverünk 1 mól polikationhoz a kialakult PEC-ek mérete nagymértékben lecsökken és nem változik az előállítástól számított 9. npra sem. Emellett az is megfigyelhető, hogy a PDI minden mérési napon 0,2 alatt van, ami arra utal, hogy a kialakult komplexek mérete szűk tartományon belül mozog.

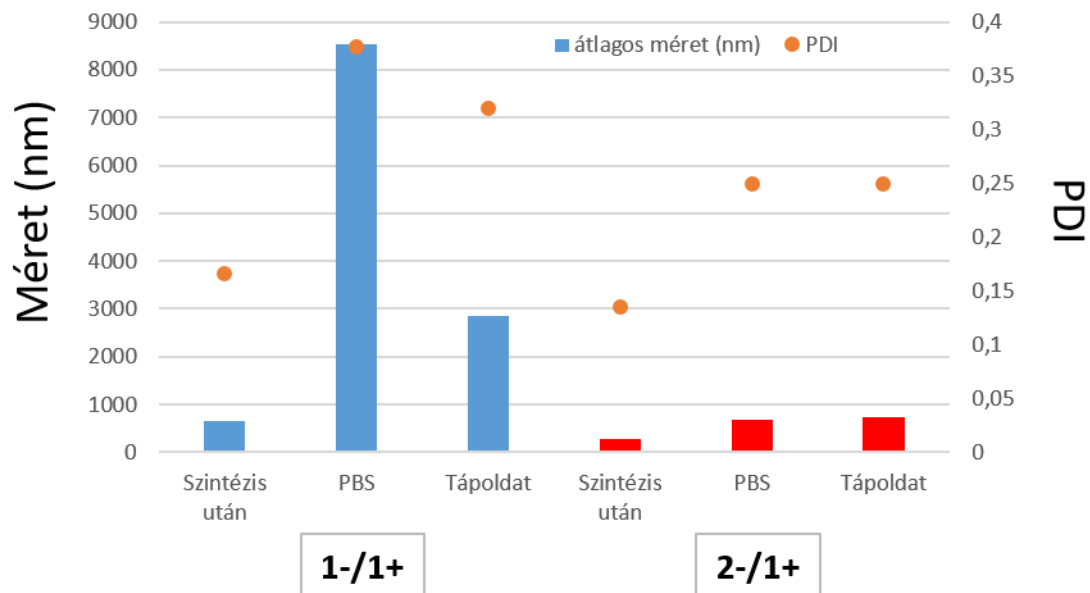
1. Táblázat: Különböző PEC-ek zeta-potenciál értéke a szintézisük után

ZETA POTENCIÁL		ZETA (mV)
Polimer	PASP (polianion)	-12,21
	PSI-DMAP (polikation)	44,67
	PSI-DMAP-DA10 (polikation konjugátum)	45,59
PEC	1-1+	-12,83
	2-1+	-24,59
	1-2+	26,56

A táblázatban bemutatott adatok alapján elmondható, hogy a kialakult komplexek zeta-potenciál értéke nagymértékben függ az alkalmazott polielektrolitok molarányától. A komplexek zeta-potenciál értékeit összevetve a kiindulási polielektrolitokéval megfigyelhető, hogy amennyiben az ellentétes töltésű polielektrolitokat 1:1 arányban alkalmaztuk a zeta-potenciál érték megegyezett a kiindulási polianion zeta-potenciál értékével. Ebből arra következtethetünk, hogy a PEC-ben a PASP helyezkedik el kívül és a PSI-DMAP pedig belül. A 2-/1+ arány esetében a zeta-potenciál érték kétszeresére változott, amiből arra következtethetünk, hogy ebben az esetben két PASP molekula helyezkedik a PEC felületén. Ez valószínűleg a polikation nagyobb térkitöltése miatt lehetséges. A megnövekedett stabilitás a negatívabb zeta-potenciál értéknek köszönhető, illetve a negatívabb zeta-potenciál elősegítheti a PEC-ek sejtekbe való bejutását és az endoszómában történő szétesését is.

A PEC-ek szintézisét nagymértékben befolyásolja a töltéssel rendelkező molekulák koncentrációja. Magas ionkoncentráció megakadályozhatja a PEC-ek szintézisét, hiszen leárnyékolják a polimer molekulán lévő töltéseket. Éppen ezért a szintézis közegben a lehető legalacsonyabb ionkoncentrációt alkalmaztam. A kialakult PEC szuszpenzió azonban így nem alkalmazható *in vitro* kísérletekhez, ezért vizsgáltam a PEC-ek stabilitását a sejtes kísérletek

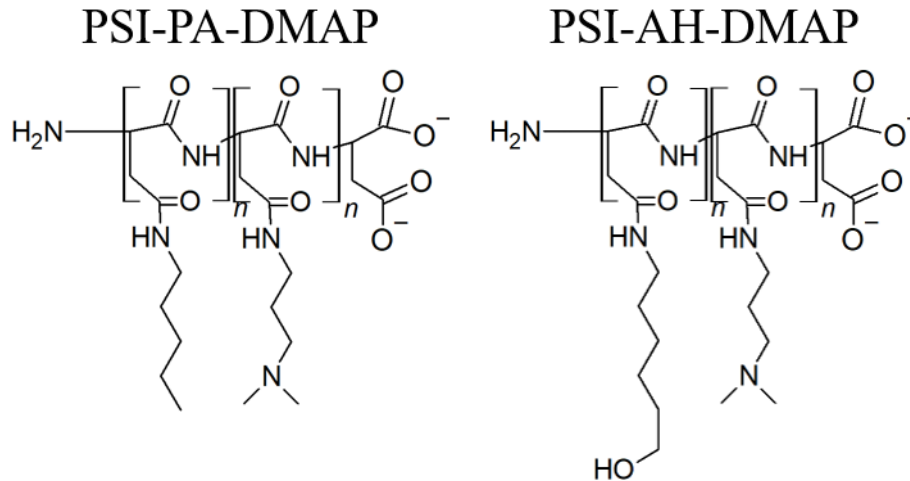
során alkalmazott tápoldatban valamint a tápoldat alapját képező foszfát pufferben (PBS) (3. ábra).

3.ábra: Különböző PEC-ek méretének és PDI-jének változása PBS-ben és tápoldatban

A 3. ábrán látható eredmények jól mutatják, hogy a 2-/1+ aránnyal rendelkező komplex kiindulási mérete kisebb mint az 1-/1+ aránnyal rendelkező komplexé. Emellett megfigyelhető, hogy az 1-/1+ arányú komplexek nagymértékű aggregációt szenvednek PBS-ben, illetve tápoldatban, míg ez sokkal kisebb mértékű a 2-/1+ arányú komplex esetében. Ennek valószínűsíthető oka a negatívabb zeta-potenciál érték, ami nagyobb stabilitást biztosít a PEC-eknek. Azonban az aggregáció még itt is jelentős, a 290nm-es átlagos átmérő PBS-ben 673nm-re, míg tápoldatban 738nm-re növekszik. Azonban az eredmények arra engednek következtetni, hogy az arány pontosításával létrehozható lehet egy olyan rendszer, amely izotóniás körülményeken is stabil marad.

A stabilitás növelésének céljából a pozitív töltéssel rendelkező polimereken további módosítást hajtottam végre. A stabilitás növeléséhez 1-aminohexanolt, illetve 1-pentilamint alkalmaztam a pozitív töltést biztosító DMAP mellett (3. ábra).

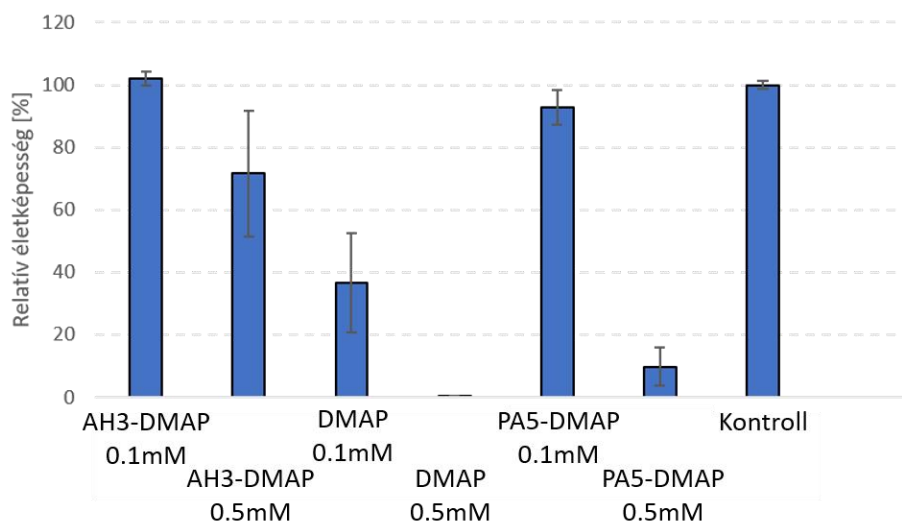
3.ábra: Pentilaminnal (PSI-PA-DMAP) és aminohexanollal (PSI-AH-DMAP) módosított polikationos polimerek

A polimeren található alkilláncn (PSI-PA-DMAP), illetve hosszúlancú alkoholos oldalcsoport (PSI-AH-DMAP) növelhetik a polielektrolit komplexek stabilitását azáltal, hogy a PEC felületén lévő töltéseket leárnyékolják. Az oldalcsoportok mennyiségét a szintézisek során változtattam, ezáltal minden 3., 5., és 10. monomert módosítottam az adott oldalcsoporttal. A többi szukcinimid monomert ezután a pozitív töltést biztosító DMAP-al módosítottam. A polimerek citotoxicitását *in vitro* sejtes kísérletekkel vizsgáltam.

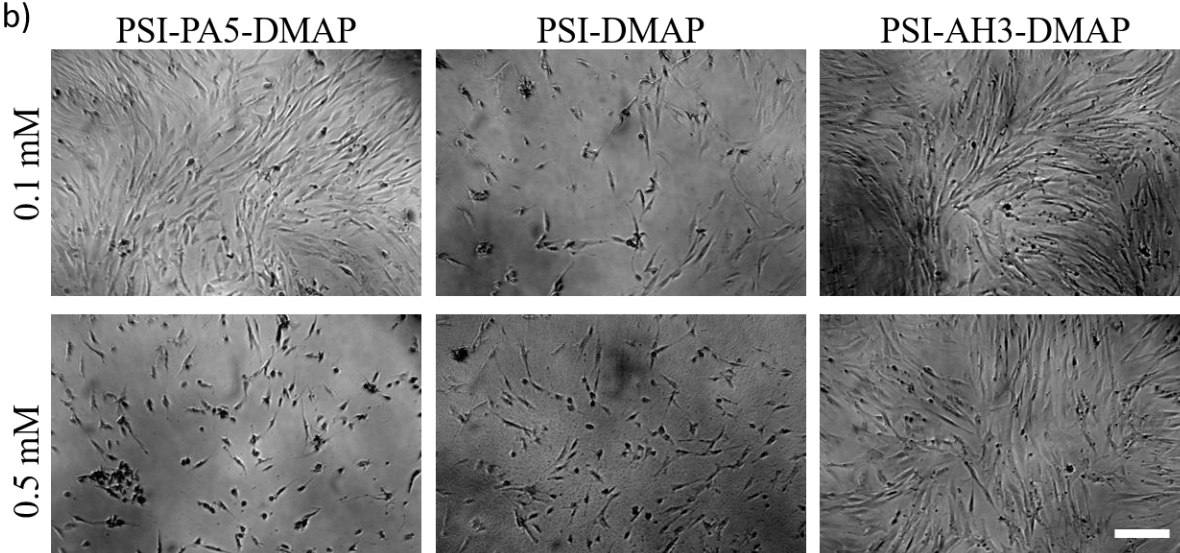
In vitro sejtes kísérletek során vizsgáltam az előzőekben bemutatott polielektrolitok hatását a sejtek életképességére és morfológiájára (4. ábra).

a)

Életképesség (72 h)

b)

4.ábra: 155 BR Human fibroblaszt sejtek életképessége (a) és fázis kontraszt mikroszkópos felvétele (b) 72 órával a kiültetés után, különböző polikationok jelenlétében. A polimerek elnevezésében a számok az aminoszerek mennyiségét mutatják (AH esetében minden 3., míg PA esetében minden 5. monomer volt módosítva). Az ábrán látható scale bar 100 μm -nek felel meg.

A 4. a, ábrán megfigyelhető, hogy a polikationok kémiai szerkezete, illetve koncentrációja nagymértékben befolyásolja az életképes sejtek mennyiségét. Megfigyelhető, hogy az oldallánc módosítás, mind pentilaminnal mind pedig aminoszerekkel, csökkentette a polikationok citotoxicitását mindkét koncentráció esetében. Ez valószínűleg a kisebb ionerősségnek tudható be. Az eredmények alapján az is elmondható, hogy a koncentráció növelése minden esetben csökkentette az életképes sejtek mennyiségét (4. a, ábra). Ezt a 4. b, ábrán látható fáziskontraszt mikroszkóp felvételek is igazolják. A változás az aminoszerekkel módosított minta esetében

volt a legkisebb, amely szintén a kevesebb kationos csoportnak, valamint a polimer polárosabb jellegének tulajdonítható. Emellett megfigyelhető, hogy 0,1mM-os koncentráció mellett mind a PSI-AH3-DMAP, mind pedig a PSI-PA5-DMAP polimerek esetében a kontrollhoz közel azonos életképesség volt mérhető, amely mutatja, hogy ez a két polikation nem citotoxikus ebben a koncentrációban. Ezek alapján elmondható, hogy a módosítás nem csak a PEC stabilitására lehet hatással, de az egészséges sejtekre gyakorolt citotoxikus hatás is csökkenthető. Ezen módosított polimerek PEC készítésében történő alkalmazását jövőbeni kísérletek során tervezem.

A projekt során kapott eredmények alapján elmondható, hogy a poliaszpartamid alapú polikationok és a negatív töltésű poli(aszparaginsav) alkalmazásával előállíthatóak nanométer mérettartományba eső PEC-ek. Ezek stabilitása nagymértékben függ a szintézis során alkalmazott pH-tól valamint a negatív és pozitív töltésű polimerek arányától. Amennyiben 2-/1+ molarányt alkalmazunk a kialakult PEC-ek kisebb mérettel rendelkeznek, valamint a kialakult nanoszuszpenzió 9 nap után is stabil. Ezek a részecskék negatívabb zeta-potenciál értékkel rendelkeznek, amely elősegíti sejtbe történő bejutásukat, valamint növeli stabilitásukat izotóniás körülményeken. A polikationokon alkalmazott stabilitást növelő oldalcsoportok csökkentik a polimerek citotoxicitását, amely növelheti a PEC szelektív hatását terápia esetén.

Budapest, 2021. szeptember 28.

(Dr. Juriga Dávid, ösztöndíjas)